

Bijlage I Financiële doorrekening prognose en marktontwikkelingen

(bijlage bij raadsvoorstel Actualisatie Plan Essenhof)

Inleiding

Dit raadsvoorstel heeft betrekking op Essenhof, het gemeentelijke organisatieonderdeel verantwoordelijk voor beheer en exploitatie van de begraafplaats aan de Nassauweg, de Dubbeldamse begraafplaats aan de Zuidendijk, en van het crematorium eveneens aan de Nassauweg. Aanleiding voor dit voorstel is de bestuursrapportage 2019 die signaleert dat de inkomsten van Essenhof € 302.000 lager zijn dan begroot door achterblijvende aantallen begrafenissen en crematies. Dit wordt veroorzaakt door toenemende concurrentie op de crematiemarkt in de regio, een sterkere daling van het aantal begravingen dan verwacht en vermindering van het aulagebruik door de keuze voor eigen locaties voor een uitvaartdienst.

De door het Onderzoekscentrum Drechtsteden (OCD) in september opgestelde Uitvaartprognose 2018 (periode 2019-2030) bevestigt dit beeld en is samen met de uitkomst van de bestuursrapportage aanleiding om met behulp van de actuele uitvaartprognose en de actuele marktontwikkelingen de bestaande meerjarenbegroting opnieuw door te rekenen voor de periode 2020-2023. Deze berekeningen laten forse exploitatietekorten zien op de korte en middellange termijn. In dit voorstel worden maatregelen gepresenteerd om deze negatieve ontwikkeling het hoofd te bieden. Omdat een aantal van deze maatregelen direct gevolgen heeft voor de tarieven die Essenhof hanteert, maakt de Heffingsverordening Essenhof 2020 inclusief Tarieventabel 2020 en de Beheersverordening Essenhof 2020 deel uit van dit voorstel.

Achtergrond

Raadsinformatiebrief september 2016

Het college informeert de raad in 2016 over haar plan van aanpak (startnotitie "Essenhof samen met de markt") om te komen tot een gedeeltelijke privatisering van Essenhof. Na bespreking in de commissie bestuur en middelen wordt duidelijk dat draagvlak voor het plan van aanpak ontbreekt. De raad wijst het plan af. Overwegingen daarbij zijn het ontbreken van brede steun en voldoende draagvlak, de geïnventariseerde risico's en de complexiteit van de beoogde uitbesteding en de vertraging van de ontwikkeling in Zwijndrecht. Vervolgens geeft de raad het college opdracht om met een plan te komen om een efficiënte en duurzame bedrijfsvoering van Essenhof in eigen beheer te garanderen.

Raadsbesluit maart 2017

De raad besluit in maart 2017 de dienstverlening op Essenhof de komende 15 jaar in gemeentelijk beheer te houden, Essenhof niet te splitsen of te privatiseren en financiële risico's als gemeente zelf te blijven dragen.

Plan Essenhof 2018-2033

Het college stelt in 2017 een meerjarig sturings- en beleidsdocument op, Plan Essenhof 2018-2033. Dit plan is leidend voor de exploitatie van Essenhof. In dit plan is opgenomen:

- een strategie voor het omgaan met (veranderingen in) de markt, de verdere doorontwikkeling van diensten en producten voor de stad, bewoners, nabestaanden en ondernemers en de daarvoor benodigde externe verbindingen;
- de toekomstige positie en organisatie van Essenhof in de (vernieuwde) ambtelijke organisatie en de regio;
- de wijze waarop de kostendekkendheid van de dienstverlening op Essenhof wordt geoptimaliseerd en toekomstige schommelingen in de exploitatie worden opgevangen;
- de hiervoor benodigde investeringen in gebouwen, installaties, voldoende (begraaf)capaciteit, onderhoud en groenbeheer en hoe deze te realiseren.

De strategische thema's zijn de focus voor de komende 15 jaar. De daarbij behorende concrete acties zijn opgenomen in een opgavenboek voor de eerste 4 tot 6 jaar. Elk jaar worden acties voor de komende periode geactualiseerd en verfijnd en elke 5 jaar wordt een nieuw opgavenboek opgesteld. Ook worden marktontwikkelingen nauwgezet gevolgd om de strategie waar nodig te herijken.

Meerjarenbegroting Plan Essenhof 2018-2022

De te verwachten inkomsten in deze meerjarenbegroting zijn begroot op basis van de door het OCD in april 2017 opgestelde Uitvaartprognose 2018-2030. Essenhof kiest daarbij voor variant A, waarbij wordt uitgegaan van een gelijkblijvende verhouding tussen begraven en cremieren (40-60). Deze variant kent een minder snelle stijging van het (regionale) aantal crematies, waardoor Essenhof aan de veilige kant van de inkomstenramingen blijft. De meerjarenbegroting 2020-2023 laat op basis van deze prognose jaarlijks een (bescheiden) positief exploitatiesaldo zien:

Jaar	2020	2021	2022	2023
Saldo incl. overhead	30.782	42.640	74.870	65.061

Nieuwe Uitvaartprognose OCD 2018 (2019-2030)

Waar in de jaren voor 2018 een toename van het aantal uitvaarten op Essenhof zichtbaar was, daalt het aantal in 2018. Deze afname geldt voor zowel begravenissen als crematies. De door het OCD in september 2018 opgestelde nieuwe uitvaartprognose voor de periode 2019-2030 bevestigt deze daling. Vergelijken met eerdere versies is de sterfteprognose voor het verzorgingsgebied Essenhof naar beneden bijgesteld. Er is nog steeds een stijging te zien, maar de stijging is meer geleidelijk. De uitvaartprognoses voor begravenissen en crematies zijn eveneens naar beneden bijgesteld. Voor begravenissen is nu een dalende trend zichtbaar (was een licht stijgende trend in de vorige prognose). En waar landelijk het aantal crematies blijft stijgen, stagneert dit bij Essenhof. Voor crematies is (nog steeds) een stijgende trend zichtbaar, maar de stijging is meer geleidelijk dan in de vorige prognose. Dit komt mede door een veranderende markt, met het nieuwe crematorium Hoekse Waard in Heinenoord.

Marktontwikkelingen

Opmars "stille crematie"

De uitvaartbranche is volop in beweging als gevolg van voortdurende maatschappelijke veranderingen. Steeds meer spelers op de markt bieden hun diensten aan. De grote opmars van de zogenaamde "stille crematie" (cremeren zonder bijbehorende voorzieningen ter ondersteuning van het afscheid) heeft ingrijpende gevolgen. Deze vorm van cremeren is namelijk goedkoper. Bij een "gewone" crematie is bij veel crematoria het accommodatiegebruik bij het tarief inbegrepen maar dat laatste wil niet iedereen meer. Ook neemt men liever afscheid in een vertrouwde of bij de levensstijl passende omgeving (café, sportclub, theaterzaal) of er wordt gebruikt gemaakt van de eigen accommodatie (uitvaartcentra met aula) van uitvaartondernemers.

Toename aantal crematoria

Deze trend versterkt de toename van crematoria. Het is eenvoudiger en lucratiever om "ergens" (begraafplaats, bedrijventerrein) een losse oven neer te zetten. Momenteel is er sprake van een toenemende overcapaciteit aan crematoria. Ook voor crematoria is een competitieve markt ontstaan. Het aantal crematoria is de laatste jaren sterk gestegen. Naast de reeds bestaande voorziening in Heinenoord, is de bouw van een crematie- en rouwcentrum Zwijndrecht voorzien in 2021. Ook is sprake van een voorziene ingebruikname van een (technisch) crematiecentrum in Gorinchem in 2021. Door de toegenomen concurrentie ontstaat er prijsdruk.

Wettelijk verbod op chemische onkruidbestrijding

De kosten voor onkruidbestrijding op de begraafplaatsen zijn als gevolg van het Europese verbod op het gebruik van Glyphosfaat (Round-Up) sterk gestegen. De alternatieve wijzen van onkruidbestrijding zijn erg arbeidsintensief en vragen een grotere personele inzet. Bij de herinrichting van delen van de begraafplaats wordt rekening gehouden met andere vormen van verharding en beplantingskeuze waardoor er minder onkruidgroei mogelijk is. Deze omvorming vergt echter tijd en middelen.

Financiële effecten marktontwikkelingen

Op basis van de OCD prognose 2018 zijn de financiële effecten van bovenstaande marktontwikkelingen in kaart gebracht.

Daling aantal begravingen

De daling van het aantal begravingen resulteert in de volgende inkomstendaling:

Effect	2020	2021	2022	2023	
Bedrag x € 1.000	-98	-144	-163	-180	Aantal: circa -100

Concurrentie overige crematoria

Door de vestiging van crematoria in Heinenoord en (op termijn) Zwijndrecht en Gorinchem is de aanname dat de omzet voor Essenhof vanuit die sub-regio's wegvalt. De afzonderlijke effecten zijn als volgt.

De vestiging van het nieuwe crematorium in Heinenoord resulteert in de volgende inkomstendaling:

Effect	2020	2021	2022	2023	
Bedrag x € 1.000	-70	-70	-70	-70	Aantal: circa -60

De vestiging van het nieuwe crematorium in Zwijndrecht resulteert in de volgende inkomstendaling:

Effect	2020	2021	2022	2023	
Bedrag x € 1.000	0	-311	-338	-302	Aantal: circa -230

De vestiging van het nieuwe crematorium in Gorinchem resulteert in de volgende inkomstendaling:

Effect	2020	2021	2022	2023	
Bedrag x € 1.000	0	-89	-89	-89	Aantal: circa -70

Inkomstendaling als gevolg van te hoog tarief stille crematie

Doordat het aanbod van crematoria stijgt, komen de tarieven onder druk te staan. Grote uitvaartorganisaties maken gebruik van hun marktpositie door te kiezen voor de aanbieder met het laagste tarief of voor hun eigen crematoria. Dit doet zich met name voor bij het product "stille crematie". Wanneer Essenhof haar tarief voor deze variant niet aanpast, voorzien wij - uitgaande van een actieve sturing van de grote marktpartijen met circa 400 crematies op jaarbasis - een inkomstenderving van circa € 400.000 per jaar.

Een te hoog tarief voor stil cremeren resulteert in de volgende inkomstendaling:

Effect	2020	2021	2022	2023
Bedrag X € 1.000	-400	-400	-400	-400

Worst case scenario

In het worst case scenario zijn de financiële gevolgen verwerkt van bovenstaande ontwikkelingen.

-/-100 begrafenissen (sterkere daling dan geprognosticeerd)

-/-360 crematies (nieuwe toetreders)

-/-400 crematies (grote marktpartijen die niet voor Essenhof kiezen)

Jaar	2020	2021	2022	2023
Effect (Bedrag x €1.000)	-568	-1.014	-1.060	-1.041

Zonder maatregelen te nemen bij Essenhof worden in de komende jaren grote exploitatietekorten verwacht. De huidige meerjarenbegroting voorziet hier niet in.

Voorgestelde maatregelen

1. Crematietarief inclusief aulagebruik
2. Varianten van een crematietarief
3. Verkorten termijn algemeen graf van 15 naar 10 jaar tegen gelijk tarief
4. Begraafrecht regionaal niveau. Tarieven met 10 % verhoogd
5. Herziening meerjaren investeringsagenda
6. Wegvallen kosten beheerderswoning
7. Uitbesteden crematies "onder de vlag van Essenhof"
8. Bieden neutrale "flex kantoorplek"
9. Keldergraven uitgeven als familiegraf/herbegraven vanuit algemeen graf
10. Kosten onderhoud doorgaande (fiets)paden en historische begraafplaats ten laste brengen van kosten wijkonderhoud Krispijn
11. Aanpassing en optimalisatie bedrijfsvoering en personele bezetting
12. Algemene nis als verzorgingsruimte inrichten

Financieel effect maatregelen

Nr.	Effect Maatregelen	2020	2021	2022	2023
1	Crematietarief inclusief aulagebruik	-148	-123	-120	-119
2	Varianten van een crematietarief	491	475	474	477
3	Verkorten termijn algemeen graf van 15 naar 10 jaar tegen gelijk tarief	53	52	51	49
4	Begraafrecht regionaal niveau. Tarieven met 10 % verhoogd	27	26	25	24
5	Herziening meerjaren investeringsagenda	7	28	38	28
6	Wegvallen kosten beheerderswoning	5	5	5	5
7	Uitbesteden crematies "onder de vlag van Essenhof"	25	25	25	25
8	Bieden neutrale "flex kantoorplek"	5	5	5	5
9	Keldergraven uitgeven als familiegraf/herbegraven vanuit algemeen graf	5	5	5	5
10	Kosten onderhoud doorgaande (fiets)paden en historische begraafplaats ten laste brengen van kosten wijkonderhoud Krispijn	50	50	50	50
11	Aanpassing en optimalisatie bedrijfsvoering en personele bezetting	-50	300	300	300
12	Algemene nis als verzorgingsruimte inrichten	10	10	10	10
	Totaal	480	858	868	859

Worst case scenario na maatregelen

Resultaat	2020	2021	2022	2023
Totaal Effect maatregelen	480	858	868	859
Effecten Worst Case	-568	-1.014	-1.060	-1.041
Effect na maatregelen	-88	-156	-192	-182